

УДК 364.642

Балухтіна О.М.¹, Грудіна В.В.²

¹ канд.іст.наук, старш.викл. НУ «Запорізька політехніка»,

² студ. СН-219 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЙОМНОЇ СІМ'Ї В УКРАЇНІ

За останні роки в державі вдвічі зросла кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, переважна більшість яких влаштована в інтернатні заклади. У 2002 р. Кабінет Міністрів України прийняв Постанову «Про затвердження Положення про прийомну сім'ю». З кожним роком кількість прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу збільшується. З 2017 р. розпочата реформа деінституціалізації, мета якої є скорочення до мінімуму інтернатних закладів та створення різноманітних інших послуг догляду за дитиною. Згідно зі статистичними даними Міністерства соціальної політики на 31 грудня 2018 р. в Україні на обліку дітей-сиріт та дітей,

позбавлених батьківського піклування, які проживали в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу – 13943 дитини. В 2019 р. їх стало 14092; з них 6427 дітей проживають у прийомних сім'ях[1; 2, с. 85]. Таким чином кількість дітей, які проживають в сімейних формах виховання зростає.

Прийомна сім'я – сім'я або окрема особа, яка не перебуває у шлюбі, що добровільно за плату взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Більшість таких дітей мають різної складності порушення у розвитку, причому їх ступінь залежить від терміну перебування у закладі державної опіки. При відсутності зусиль щодо їх компенсації, вони перетворюються у стійкі особистісні порушення і виховати здорову дитину практично неможливо. Тому умови у сім'ї, що взяла на виховання дитину, повинні бути максимально наближені до успішної сім'ї біологічних батьків та відмінні від умов закладу інтернатного типу, де дитина є частиною групи, а дорослі емоційно далекі від неї.

Вивченням форм виховання дітей, позбавлених батьківського піклування займаються вітчизняні та зарубіжні науковці. В першу чергу, це стосується досліджень, які розглядають це питання з психолого-педагогічної позиції (І.В. Пеша, Я.О. Гошовський, І.М. Трубавіна, І.М. Богданова, Ж.В. Петрович). Історія виникнення та розвитку системи догляду та утримання позиротілих дітей відображена в працях В.В. Белякова, А.М. Нечаєвої, М.В. Фірсова, Р. Картера [3]. Аналіз закордонного досвіду відображений в роботах О. Безлюдного, С. Грищенко, В. Козубовського, О. Романовської [4].

Найбільшими проблемами у становленні та розвитку сімейних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на території України є недостатньо розроблене законодавство, підозріле ставлення суспільства до сімей, які беруть на виховання чужих дітей, та уявлення населення про дітей-сиріт як дітей з обтяженою спадковістю. Перший крок до змін у системі опіки і піклування над дітьми полягає в усвідомленні того, що кожна дитина повинна зростати в сімейному середовищі. Розміщення дитини у сім'ї родичів, або опіка найближчих родичів може бути неформальним видом опіки, як, наприклад, у Польщі, де у відповідності до Кодексу про сім'ю найближчий родич зобов'язаний підтримувати молодших родичів, якщо відсутня можливість для батьківської опіки.

Вважаємо, перспективи існування успішного соціального батьківства полягають у подальшій розробці технології підготовки та перепідготовки прийомних батьків та батьків-вихователів, удосконаленні соціального супроводу прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, організації та підтримці супервізійних груп самопомогі таких сімей. Одночасно, необхідно зробити заклади інтернатного типу більш відкритими, проводити

на їх базі різні семінари-тренінги для майбутніх соціальних батьків, розміщувати соціальну рекламу, статті у пресі задля того, щоб знищити стереотип про вихованців сирітських установ та змінити публічне ставлення про соціальне батьківство як засіб збагачення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Міністерство соціальної політики України: офіційний сайт. URL :<https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення 22.03.2021).
2. Солодухіна Л.С. Особливості нормативно-правового врегулювання альтернативного догляду за дітьми в Україні : *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. Серія : Державне управління. 2018. № 2. С. 82–92.
3. Мордань О.О. Міжнародна практика реформування державної системи опіки: досвід для України. URL : [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2012/2012_02\(13\)/12mooodu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2012/2012_02(13)/12mooodu.pdf)
4. Безлюдний О.І. Соціально-педагогічні основи сімейного виховання в Сполучених Штатах Америки та в Україні: порівняльний аналіз : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2013. - 40 с.